GENUL NEUTRU ÎN ROMÎNEŞTE

DE

PROF. AL. GRAUR

Reiau astăzi în discuţie un subiect asupra căruia am publicat în trecut mai multe studii [1]: în primul rînd, astăzi pot să-l tratez în chip mai just, fiind ajutat de învăţătura stalinistă asupra limbii; în al doilea rînd, dispun acum de unele materiale noi, datorite în special lucrărilor lingviştilor sovietici din ultimul an; în al treilea rînd, deşi termenul « neutru » a fost introdus în gramaticile noastre, împotriva lui se mai ridică obiecţii din rîndul membrilor corpului didactic elementar şi mediu, care preferă pe « ambigen »: este nevoie deci de o expunere accesibilă asupra acestei categorii gramaticale, atît de caracteristică pentru limba romînă.

Pe o treaptă joasă a civilizaţiei, oamenii, neputînd să subjuge forţele naturii, neavînd la dispoziţie decît slabe mijloace de apărare, sînt prada misticismului celui mai grosolan, se închină naturii pe care o simt stăpînă a lor şi sînt gata să vadă o divinitate periculoasă la baza fiecărei manifestări naturale, în dosul fiecărei fiinţe şi fiecărui obiect care se mişcă sau care poate prezenta un interes oricît de mic. Este aşa numitul *animism*, pe care-l mai putem găsi şi astăzi la popoarele rămase în urmă: de multe ori, ceea ce pentru noi este un instrument sau un simplu obiect, pentru aceste popoare este o fiinţă, şi încă o fiinţă înzestrată cu puteri supranaturale.

Aceasta explică de ce noţiunile noastre asupra genurilor nu concordă cu acelea ale primitivilor sau ale popoarelor rămase în urmă în privinţa civilizaţiei. Chiar analiza gramaticală a vechilor limbi indo-europene ne arată că cei

[1] « Romania », LIV, p. 249 şi urm.; « Bulletin linguistique », V, p. 5 şi urm.; VI, p. 260 şi urm.; « Revue de Philologie », XI (63), p. 278 şi urm.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

care vorbeau aceste limbi într-o epocă îndepărtată aveau asupra genurilor alte idei decît noi. Acest lucru nu ne va mira, dacă ne amintim că «elementele limbii contemporane datează încă din timpuri străvechi, dinainte de epoca sclavagistă [1]. În limba indo-europeană primitivă, diferența dintre masculin și feminin era destul de neînsemnată, ceea ce conta în primul rînd era diferența dintre însuflețit și neînsuflețit (animat și neanimat). (Pentru a simplifica expunerea, dau exemple numai din latinește, dar faptele întîlnite în latinește se regăsesc și în alte limbi vechi indo-europene). Printre substantivele de tipul cel mai vechi, masculinele și femininele se declină exact în același fel, de exemplu lat. *pater*, genit. *patris* «tată» (masc.) și *mater*, genit. *matris* «mamă» (fem.). De asemenea la adjectivele de tipul cel mai vechi nu se vede nici o diferență între cele două categorii ale genului însuflețit, de exemplu *dulcis* «dulce» se declină la fel pentru masculin și feminin, la toate cazurile. Chiar tipurile de substantive formate mai tîrziu nu disting obligatoriu masculinul de feminin: cuvintele ca *lupus* «lup», *equus* «cal» sînt valabile sub aceeași formă și pentru masculin și pentru feminin, numai adjectivul alăturat poate, în unele cazuri, să stabilească o distincție de gen.

În schimb neutrul (genul inanimat) este deosebit cu grijă de animat, după cît putem vedea, din cele mai vechi timpuri. Nu numai la substantivele de tip mai nou, unde pentru neutru apar semne speciale (nominativ în *-um*, de exemplu *stabulum* «staul»), ci și la celelalte găsim, dacă nu altă deosebire, măcar faptul că nominativul este la fel cu acuzativul la toate numerele.

Trebuie numai să fim atenți la faptul că noțiunea de inanimat a primitivului nu corespunde cu a noastră. În acord cu gîndirea neevoluată a celor care vorbeau limba indo-europeană primitivă, cuvinte ca «vînt», «apă», «ochi», «mînă» erau de genul animat (lat. *ventus*, m., *aqua*, f., *oculus*, m., *manus*, f.) și lucrul este explicabil: vîntul și apa sînt forțe ale naturii, ochiul are puterea magică de a deochea, mîna este un instrument minunat care fabrică fel de fel de lucruri, deci toate aceste cuvinte reprezintă pentru primitiv forțe active, sînt considerate ca ființe vii. De aceea și limba le clasează în genul animat, iar cînd acest gen se diferențiază, unele devin masculine, altele feminine. Limba este în acord, în acea epocă, cu modul de gîndire, forma este în acord cu conținutul. Adesea se întîmplă ca pentru aceeași noțiune să găsim două cuvinte de genuri diferite, după cum se vede în ele o forță activă sau un obiect; de exemplu în latinește *fluvius* m. și *flumen* n.: cel din urmă înseamnă «curent, curgere de apă», pe cînd primul vede în apă forța care tîrăște, răstoarnă etc. La fel *os* n. este «fața» considerată ca obiect, pe cînd *vultus*, m., se referă la aspectul mișcător, încărcat de expresie, al feței.

Împreună cu evoluția societății, evoluează și felul de a gîndi al oamenilor. Ei ajung să nu mai creadă că «nasul» este o forță care miroase, sau «calea»,

[1] I. Stalin, Marxismul și problemele lingvisticii. Ed. P.M.R., 1953, p. 24.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

o forță care transportă. Aceste cuvinte încep să exprime obiecte neînsuflețite. Totuși, în latinește *nasus* « nas » rămîne masculin cum a fost, *via* « cale » rămîne feminin. Se naște astfel așa numitul gen gramatical: substantive de genul masculin sau feminin, fără ca obiectele pe care le desemnează să aibă sex. Aceasta, deoarece gîndirea a evoluat, s-a perfecționat, iar limba nu s-a putut ține de ea. Forma rămîne în urma conținutului. Deoarece « trecerea de la o stare calitativă a limbii la o altă stare » se face nu « pe calea exploziei, pe calea nimicirii dintr-o dată a vechiului și a construirii noului, ci pe calea acumulării treptate și îndelungate a elementelor noii calități, a noii structuri a limbii, pe calea dispariției treptate a elementelor calității vechi »[1], în latina pe care o cunoaștem din autorii clasici, genul neutru nu mai corespunde cîtuși de puțin definiției lui anterioare (« genul inanimat »), ci a devenit pur și simplu genul care « nu e nici masculin nici feminin » (aceasta înseamnă, de altfel, termenul *neutru*). Este drept că, cu rare excepții, ființele nu poartă nume neutre, în schimb însă multe obiecte păstrează nume masculine sau feminine, din vremea cînd erau considerate ca animate. Și tocmai aceasta, adică faptul că limba păstrează elemente formale care corespund unui conținut de mult înlocuit, ne ajută să descoperim fapte interesante din trecut, pe care altfel nu le-am mai putea cunoaște, de exemplu, în cazul nostru, gîndirea animistă a strămoșilor latinilor.

În latină (de aici înainte latina este discutată pentru ea însăși și nu ca reprezentantă a limbilor indo-europene vechi), la un moment dat, *-s* și *-m* finali au început să fie pronunțați foarte slab, a apărut tendința de a lăsa să cadă aceste sunete (nu numai la nominativul și acuzativul masculin și neutru, ci peste tot unde se găseau în poziție finală). Exista deci perspectiva ca, cel puțin la singular, masculinul să nu se mai deosebească de neutru. În principiu, sau o atare schimbare este împiedicată, sau limba își găsește alt mod de exprimare a categoriei gramaticale în chestiune, căci ea nu poate admite ca numai din cauza unei modificări a formei să piardă posibilitatea unei distincții de care are nevoie. Dar în cazul acesta romanii nu aveau motive să țină prea mult la diferențierea formală a neutrului de masculin, o dată ce în categoria masculinului intrau foarte numeroase nume de obiecte, ceea ce dovedește că distincția neînsuflețitului de însuflețit nu mai era socotită atît de importantă. De aceea terminațiile au putut cădea și neutrul singular în majoritatea cazurilor s-a putut contopi cu masculinul. E interesant de constatat că lucrurile s-au petrecut cam în același fel și în indiana medie [2]).

Desigur, din punctul de vedere al conținutului situația era aceeași și în alte limbi indo-europene, de exemplu în cele slave sau germanice unde, prin aceeași evoluție ca în latină, se ajunsese la nume de obiecte de genul masculin sau feminin, și totuși aceste limbi au păstrat neutrul deosebit de cele-

[1] I. Stalin, lucr. cit., p. 4—5.

[2] A. P. Barannikov, în « Voprosî iazîkoznaniia », 1952, nr. 2, p. 53.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

lalte genuri pînă în ziua de azi. Dar în aceste limbi terminațiile cazuale erau ferme, prin urmare diferența formală între neutru și celelalte genuri s-a menținut (cu excepția englezei, care a pierdut în cea mai mare parte terminațiile și nu mai are nici diferențe de genuri). În latina tîrzie însă, nemaiexistînd diferențe formale, neutrul, cu puține excepții, s-a contopit cu masculinul. Ce e drept, la plural, neutrul avea o caracteristică proprie, *-a* (de exemplu, de la *scamnum* « scaun », pluralul era *scamna)*. Dar întrucît putea acest lucru să ajute substantivelor care nu erau întrebuințate decît rar, sau chiar de loc, la plural? Încet, încet, însăși noțiunea de neutru se pierde, mai rămîn numai resturi formale, transformate în feminine: v. fr. *la brace* « brațele », *la doie* « degetele » (devenite feminine singulare), ital. *le ossa* « osemintele », span. *las visceras* « măruntaiele ». Limbile romanice din apus nu mai păstrează nimic din neutrul latin.

Situația limbii romîne este cu totul deosebită din acest punct de vedere. În compoziția limbii romîne intră elemente necunoscute limbilor romanice apusene, în primul rînd elemente slave. Limbile slave au păstrat vie, pînă astăzi, noțiunea neutrului, de aceea și categoria gramaticală se menține pînă astăzi. E foarte probabil că romîna a fost adusă la o nouă atitudine în privința genurilor prin intrarea ei în mediul limbilor slave. În această privință am emis, în încheierea articolului meu din « Romania », citat mai sus, o părere agnostică: constatînd că neutrele slave de tipul гребло « greblă », слово «slovă » au devenit în romîneşte feminine (vezi totuşi *leat*, n., din v. sl. лѣто), trăgeam concluzia că romînii n-au înțeles neutrul slav și încheiam: « problema originii neutrului romînesc nu pare solubilă; în orice caz, lingvistica nu ne dă mijlocul de a o rezolva ». Nu este însă atît de greu de văzut de ce cuvintele ca *greblo* au devenit feminine: romîna nu avea cuvinte terminate în *-o:* toate substantivele romîneşti (cu excepții ca *stea*, *mînă*, *zi*) se terminau în *-ă* (declinarea I), în *-e* (declinarea a III-a) sau în consoană (declinarea a II-a; aici intră și *-u* scurt): dintre aceste trei categorii, cea mai asemănătoare cu *greblo* era declinarea I, ceea ce a făcut ca substantivele de acest fel să devină feminine. (În schimb numeroase masculine slave, nume de obiecte, au devenit în romîneşte neutre: *clopot*, *coş*, *grajd*, *izvor*, *prag* etc.)

Avînd din latineşte numai resturi morfologice din vechea categorie a neutrului, dar posedînd noțiunea, întărită din nou sub influența mediului slav, romîna a exprimat gramatical neutrul cum a putut. La substantivele de declinarea a II-a, singularul neutru se confundase cu singularul masculin, iar diferența rămăsese numai la plural (în latineşte masculinul avea terminația *-i*, iar neutrul terminația *-a*). Substantivele de declinarea a III-a, imparisilabice, prin căderea consoanei finale la singular, se confundă și ele cu cele masculine, dar la plural diferența e mai importantă, căci aici consoana cu care se sfîrşeşte tema nu mai e finală în cuvînt și nu mai dispare. Se ajunge astfel la formații izolate de felul lui *cap — capete* (lat. *caput — capita*) și la tipul compact de declinare *frig — friguri*

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

(lat. *frigus — frigora*). Existau în latineşte, ca şi în celelalte limbi indo-europene, substantive neutre imparisilabice, teme în *-n* (de exemplu *nomen—nominis* «nume»), şi masculine şi feminine în *-t*, în *-k* (*miles—militis* « soldat » *lux, lucis* « lumină ») etc. Dintre toate singurul tip care a devenit productiv a fost cel al neutrelor în *-us, -oris*: *-s-* intervocalic a devenit *-r-*, *-s* final a dispărut şi astfel faţă de lat. *frigus*, pl. *frigora*, s-a ajuns la rom. *frig*, pl. *friguri* (la acest tip au trecut numeroase substantive de origine latină sau străină, care nu fuseseră niciodată teme în *-s*: de ex. *rîu, rîuri*, din lat. *rivus*, plur. *rivi*; *pod, poduri*, din v. sl. подъ, plur. поды).

E curios de semnalat o coincidenţă aproape absolută, deşi întîmplătoare, a limbii romîne cu germana: în limbile germanice, afară de germana propriu-zisă, se mai găsesc numai rămăşiţe izolate ale temelor în *-s-* (după cum şi limbile romanice, afară de romînă, le-au pierdut); în germană, *-s-* intervocalic a devenit *-r-*, ca şi în latină, *-s* final de la nominativul singular a dispărut, şi astfel s-a ajuns la o flexiune la care nominativul singular nu are nici un semn, iar pluralul se termină în *-er* (*Kalb* « viţel », pl. *Kälber*). Întocmai ca în romîneşte acest tip a cîştigat teren, dar, spre deosebire de romînă, germana cunoaşte şi masculine declinate în acest fel (*Wald* « pădure », pl. *Wälder*) [1].

Există, în ce priveşte pluralul romînesc, un punct asupra căruia nu sîntem suficient lămuriţi: în latineşte, pluralul neutru, terminat în *-a*, diferea de pluralul substantivelor feminine, terminat în *-ae* sau în *-es*; în romîneşte însă, constatăm că finala neutrelor la plural a devenit *-e*, ca şi a femininelor (iar vechiul *-ure* a devenit *-uri*). Astfel, la plural, neutrul nu se mai deosebeşte de feminin decît acolo unde pluralul cuprinde sunete în plus faţă de singular (*friguri, capete*). Se înţelege că adjectivele, fiind declinate exact la fel ca substantivele, au urmat aceeaşi cale şi din acest punct de vedere. Am explicat unificarea terminaţiei de plural la neutru şi la feminin prin fapte de ordin fonetic, dar această explicaţie nu a părut convingătoare şi a provocat discuţii. Ultimul articol asupra problemei se datoreşte lui Leo Spitzer[2], care susţine că e vorba, nu numai în romînă, ci şi în italiană (unde apar unele forme răzleţe asemănătoare cu cele romîneşti), de o « feminizare a neutrului » (articolul poartă titlul « Feminización del neutro ». Spitzer vede aici « un nou animism », « considerarea pluralului neutru ca un colectiv feminin », şi îl explică, în mod metafizic şi idealist, printr-o tendinţă spre însufleţire, « care pare să fie o trăsătură inerentă firii omeneşti ».

Nu vreau să intru aici în detalii asupra felului cum s-a confundat terminaţia neutrului cu a femininului la plural, pentru că nu am nici o explicaţie nouă şi mai ales pentru că ceea ce interesează în discuţia de faţă este valoarea funcţională a categoriei neutrului, nu evoluţia formei. Cît priveşte « explicaţia » lui

[1] Vezi A. V. Desniţkaia în « Izvestiia Ak. N. SSSR », X, (1951), 4, p. 348 şi urm.
[2] În « Revista de filología hispánica », Buenos Aires, III, 4 (1941), p. 339—371.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

Spitzer, cred că cel mai bun mijloc de a o demasca este să arăt cum s-a întărit treptat neutrul în romîneşte, în parte în dauna femininului.

După cum s-a văzut mai sus, romîna a moştenit din latineşte o situaţie nefavorabilă pentru menţinerea genului neutru. Ce e drept, printre substantivele neutre se găseau puţine însufleţite; în schimb, printre masculine şi feminine, neînsufleţitele abundau, din motive care s-au văzut. Oamenii care vorbeau latineşte în primele secole ale erei noastre nu mai puteau în nici un chip înţelege că cuvinte ca «fum», «geamăt», «inel», «rîu» sînt masculine sau că «pai», «maţ», «umăr» sînt feminine. Şi rezultatul a fost că ori de cîte ori a putut, limba romînă a transformat substantivele de acest fel în neutre, prin procedeul pe care-l voi arăta pe scurt.

La singular nu mai era nici o deosebire între masculine şi neutre, prin urmare forma singularului putea rămîne neschimbată la masculine; în schimb trebuia modificată forma pluralului, şi acest lucru s-a întîmplat în foarte numeroase cazuri: *anellus* «inel», *campus* «cîmp», *fumus* «fum», *gemitus* «geamăt», *nasus* «nas», *rivus* «rîu», *ventus* «vînt» şi nenumărate alte substantive masculine latineşti au căpătat în romîneşte un nou plural de formă feminină, deci au devenit neutre. Vechiul plural masculin al lui *cîmp* (*cîmpi*) a rămas să mai fie întrebuinţat numai în formule împietrite ca *a bate cîmpii*, *a-şi lua cîmpii*, pe cînd în toate celelalte ocazii se întrebuinţează pluralul mai nou, *cîmpuri*. Din toate substantivele latine de formă masculină care desemnau neînsufleţite, n-au mai rămas masculine în romîneşte nici douăzeci. Anume, au rămas masculine numai acele substantive care se întrebuinţează în special la plural, astfel încît forma pluralului era prea bine fixată în memorie ca să poată fi modificată: *căprior*, *genunchi*, *ochi*, *rinichi* etc. (e vorba mai ales de părţi ale corpului care formează o pereche). Şi chiar de la aceste cuvinte, cu accepţii noi, apar forme de plural noi, de exemplu, de la *ochi*, *ochiuri*.

Mai există încă o cale pe care vechile masculine au putut fi transformate în neutre, anume refacerea singularului la acele masculine care aveau pluralul terminat în *-uri*. De exemplu, din lat. *terminus* a ieşit rom. *ţărmur(e)*, pl. *ţărmuri*, m.; apoi, luîndu-se terminaţia *-uri* a pluralului drept caracteristica neutrului, s-a refăcut singularul *ţărm*, pluralul *ţărmuri* devenind astfel neutru.

În cazul femininului, situaţia era mai grea: aici pluralul concorda cu neutrul, şi trebuia schimbat singularul. Dar e limpede că singularul e mai greu de schimbat, deoarece el este aproape totdeauna mai bine fixat în minte decît pluralul. De aceea exemplele sînt aici mult mai rare decît la masculin. Ele apar acolo unde, pentru un motiv sau altul, pluralul era mai des întrebuinţat decît singularul. Astfel lat. *palea* «pai» ar fi trebuit să devină în romîneşte la singular *paie*, dar după pluralul *paie* s-a refăcut singularul de formă masculină *pai*; la fel s-a întîmplat cu *mattea* «maţ»; *spatha* «umăr» a devenit *spată*, pl. *spate*, *spete*, din care s-a refăcut singularul de formă masculină *spate*; *branca*

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

« labă » a devenit *brîncă*, pl. *brînci*, din care s-a refăcut singularul *brînci*, care apoi şi-a fabricat un nou plural, *brînciuri* (explicaţia este că în expresia *a da brînci*, pluralul *brînci* a fost înţeles ca singular). Exemple de felul acesta s-ar mai putea adăuga, şi ele dovedesc că nu este vorba de o « feminizare » a neutrului, de vreme ce femininele devin neutre, ci de o consolidare a categoriei neutrului, prin faptul că se pune în acord forma cu conţinutul: substantivele neînsufleţite capătă formă neînsufleţită, arătîndu-se astfel limpede că în romîneşte categoria neînsufleţitului a rămas vie.

Nu ştim, pentru fiecare cuvînt în parte, la ce dată s-a petrecut procesul care l-a transformat din masculin sau feminin în neutru; la unele cuvinte de origine latină acest proces are loc abia acum. Şi deoarece vorbitorul obişnuit nu face etimologie şi nu ştie să distingă cuvintele de origine latină de celelalte, ne putem aştepta ca şi cuvintele de altă origine decît latină să fie transformate din masculine sau feminine în neutre, dacă desemnează neînsufleţite. Aşa se şi întîmplă. Mii de substantive de origine slavă, greacă, turcă etc., fiind împrumutate de noi, au trecut de la masculin la neutru. Mă mulţumesc să dau cîteva exemple slave: *belciug*, *bici*, *ceas*, *ciocan*, *clin*, *clopot*, *cojoc*, *coş*, *grajd*, *izvor*, *plug*, *pod*, *pogon*, *prag*, *război*, *sfeşnic*, *steag*, *stog*, *teasc*, *topor*, *trup*.

Mai puţin frecvente, dar nu rare, sînt cazurile de feminine trecute la neutru. Din slavă se pot cita exemple ca *basm*; din franţuzeşte exemplele abundă: *automobil*, *cotlet*, *compot*, *eponj*, *escalop*, *garderob*, *matineu*, *turneu* etc. Şi pe această cale, categoria neutrului continuă să se consolideze în romîneşte.

Să mai adăugăm că substantivele masculine, dacă li se dă prin metaforă un sens animat, capătă şi un nou plural, neutru: alături de *raci* (crustacee), *racuri* (de scos dopuri); la fel *puişori* (ai păsărilor), *puişoare* (perniţe); *zmei* (şerpi), *zmee* (jucării) etc.

Cred că este cazul să riscăm şi o judecată de valoare asupra limbilor care au şi care nu au genul neutru. Lingviştii cosmopoliţi, care pun cercetările lor în slujba imperialismului, fie francez, fie anglo-american, şi vor să demonstreze cu orice preţ că limba franceză sau limba engleză sau amîndouă sînt superioare tuturor celorlalte, susţin că simplificarea formelor e o dovadă de superioritate şi deci limbile care au pierdut genul neutru sînt mai aproape de perfecţie. Astfel, L. Spitzer[1], laudă limba franceză, pentru că nu mai are decît două genuri. Argumentul mi se pare însă uşor de respins: se poate înţelege la rigoare să se suprime cu totul exprimarea gramaticală a genurilor, fără ca aceasta să constituie numaidecît o superioritate. Dar o dată ce menţii diferenţa de gen, aşa cum fac limbile romanice occidentale, mi se pare absurd să ai numai două genuri şi să forţezi obiectele inanimate să intre într-una din cele două categorii ale genului animat, să acorzi, fără nici o justificare, sexul masculin cuvîntului « semn » sau sexul feminin cuvîntului « scaun », aşa cum fac francezii. În această

[1] L. Spitzer, art. cit., p. 369.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

privință, socotesc că limba romînă este mult mai logică, deoarece moștenind o situație nelogică, plină de inconsecvențe (a căror vină aparține latinei), ea caută, atîta cît poate, să le reducă, să repartizeze numele de inanimate genului neutru.

Există și limbi care nu fac de loc diferența gramaticală între genuri, deci nu disting nici masculinul și femininul între ele. Așa este engleza (cu excepția pronumelui personal de persoana a III-a) și, într-un grad încă și mai mare, maghiara. Bineînțeles, lingviștii în solda imperialismului nu ezită să facă din aceasta o superioritate a limbii engleze. Dar oare englezii sau maghiarii au suprimat în realitate deosebirea între sexe? Bineînțeles că nu, și ei sînt obligați adesea să le exprime, prin mijloace accesorii. Maghiarii, pentru a arăta că e vorba de «o tovarășă» și nu de «un tovarăș», sînt obligați să adauge cuvîntul «femeie» și zic astfel *elvtárs* pentru «tovarăș» și *elvtársnö* pentru «tovarășă». Mult mai complicată este situația în englezește. În principiu, genul se exprimă prin pronumele personal de persoana a III-a: *he* pentru masculin, *she* pentru feminin, *it* pentru neutru. Pentru a preciza dacă «profesorul» (engl. *teacher*) este bărbat sau femeie, se spune *he-teacher* și *she-teacher*. Acest fapt, prin el însuși, constituie o complicație, dar dacă ne-am menține aici, ar fi încă bine. Există însă o sumedenie de excepții: cuvintele care înseamnă «copil» sînt de genul neutru, deși copiii nu sînt asexuați. Numele de animale mici sînt de genul neutru, dar care e limita precisă între animalele mici și cele mari? În schimb cuvintele care înseamnă «corabie», «automobil» și altele sînt feminine, deși e clar că obiectele denumite nu au sex. Există numeroase «personificări»: se pot folosi pronumele animate pentru noțiuni ca «soare», «lună», «teamă» (masc.), «război», «pace», «zori» (fem.) etc. În plus, pe lîngă pronumele personale, se mai pot folosi diverse substantive care să marcheze genul, de exemplu «băiat», «fată», «bărbat», «femeie» etc. (*boy*, *man*, *male* pentru masculin, *girl*, *maid*, *woman*, *female* pentru feminin). Cît privește animalele, pentru a arăta sexul lor se folosesc adesea nume de persoane diferite pentru diversele animale (*cat* «pisică», *tom-cat* «cotoi»; *jack-ass* «măgar», *jenny-ass* «măgăriță»; *billy-goat* «țap», *nanny-goat* «capră»). Se vede astfel că aparenta simplificare se transformă într-o complicare extraordinară. Este deci imposibil să se vorbească de o superioritate a limbilor fără neutru sau fără genuri în general.

Urmează acum să discutăm obiecțiile celor care nu vor să recunoască în limba romînă existența unui gen neutru și pretind că nu avem decît un «ambigen». *Neutru*, în acord cu etimologia cuvîntului, înseamnă ceea ce nu e nici masculin nici feminin, așa se înțelege termenul în toate limbile care-l cunosc și așa e normal să se înțeleagă. Un *scaun* nu e nici bărbat nici femeie, este indiferent din punct de vedere al sexului, deci e neutru. *Ambigen*, cuvînt creat de gramaticii noștri [1] nu poate însemna decît «de ambele genuri». Poate însă

[1] În latinește, *ambigenus* are altă valoare.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

susţine cineva că *scaunul* este şi masculin şi feminin? Împotriva termenului *ambigen* se pot formula cel puţin două obiecţii grave:

1. Categoriile se stabilesc nu pe baza asemănărilor dintre ele, ci pe baza deosebirilor, prin urmare nu ne interesează că cel de al treilea gen se confundă cu masculinul la singular şi cu femininul la plural, ci ne interesează că se deosebeşte de masculin la plural şi de feminin la singular. Altfel n-ar forma o categorie deosebită.

2. Unul din marile păcate ale multor lucrări de lingvistică burgheză se manifestă aici deosebit de limpede: e vorba de formalism. *Scaun* se poate confunda, ca formă, cu masculinele la singular şi cu femininele la plural, deci îl declarăm şi masculin şi feminin, fără să ne întrebăm dacă, în afară de formă, mai există şi o problemă de conţinut. Dar să discutăm întîi problemele de formă.

Orice categorie lingvistică trebuie să fie exprimată prin mijloace lingvistice. Nu pot fi de acord cu L. Spitzer [1] care, citînd pe A. Meillet [2], aduce «în sprijinul meu» argumentul că «lipsa unei flexiuni proprii nu dovedeşte nimic împotriva unei categorii în limbă». Meillet arată, pe drept cuvînt, că o categorie poate fi marcată altfel decît prin sufixe sau desinenţe (superlativul relativ în franţuzeşte se exprimă ca şi în romîneşte printr-un determinativ pus înaintea comparativului). Dar o categorie nemarcată de loc nu poate fi socotită ca existentă. Aceasta nu este, bineînţeles, cazul neutrului nostru, care e marcat prin caracteristici flexionare.

Mi se spune însă adesea: dacă am avea realmente un neutru, acesta ar trebui să fie exprimat prin forme aparte, pe care să nu le mai întrebuinţeze celelalte genuri, aşa cum e neutrul latin, german sau rus [3]. Unde s-a mai pomenit ca o categorie gramaticală să se folosească de aceleaşi materiale cu alte două categorii cu care intră în opoziţie, mulţumindu-se numai cu o anumită distribuţie specială a acestor materiale?

La aceasta răspund, în primul rînd, prin analiza structurii neutrului în limbile citate. În latineşte, neutrul nu are forme speciale decît pentru nominativul şi acuzativul plural, iar la singular, lucrurile sînt destul de încurcate: la declinarea a II-a, acuzativul concordă cu al masculinului, diferenţă este numai la nominativ (şi chiar la nominativ sînt excepţii: substantive neutre

[1] L. Spitzer, art. cit., p. 339.

[2] Bull. Soc. Lingu. Paris, XXV (77), 1925, p. 9.

[3] Printr-o curioasă contradicţie, aceleaşi persoane admit foarte uşor că pronumele *o, asta, aia*, pl. *le, astea, alea* sînt neutre (şi nu «ambigene»), deşi atît în ce priveşte singularul cît şi pluralul ele se confundă complet cu formele corespunzătoare feminine. O explicaţie satisfăcătoare nu s-a dat încă. *O* provine din latinul *illam;* n-ar fi însă imposibil ca sensul neutru să fie datorat unui amestec al neutrului latin *hoc*, care, dacă s-a păstrat în romîneşte, a trebuit să devină tot *o*. *Asta* s-ar putea explica eventual din neutrul latin *istud*, care trebuia să devină *ast* (formă atestată, vezi de exemplu compusul *ast-fel*); adăugîndu-se apoi particula arătătoare *-a* (ca la masculinul *ăsta*, femininul *asta*, şi ca la plural), s-a putut ajunge ca *asta* să fie şi neutru, nu numai feminin. Evident, nu dau aceste explicaţii ca sigure.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

terminate în *-us*, ca şi masculinele); la declinarea a III-a, nominativul, atît masculin cît şi neutru, cunoaşte multe şi variate forme, aşa încît diferenţa între masculin şi neutru e precizată numai prin faptul că la neutru acuzativul este la fel cu nominativul (ceea ce constituie o caracteristică importantă în cazul adjectivelor); numai la declinarea a IV-a, neutrele (relativ puţine) se deosebesc şi la nominativ şi la acuzativ de masculine. La toate celelalte cazuri însă, la nici o declinare nu e nici o diferenţă (ablativul singular al declinării a treia nu constituie o excepţie). Germana nu are forme speciale pentru neutru decît la singular, pe cînd pluralul este la fel pentru toate trei genurile. Dar chiar la singular, diferenţa între masculin şi neutru este marcată numai prin formele articolului şi numai la nominativ şi acuzativ. În ruseşte, în sfîrşit, diferenţa între masculin şi neutru se limitează, în general, la nominativ şi acuzativ (la genitivul plural, uneori neutrul diferă de masculin, dar concordă cu femininul). Cît despre adjective, ele nu au forme diferite decît la singular, pe cînd la plural toate trei genurile se declină la fel. Urmează de aici că limbile numite cunosc neutrul numai la unul din numere, sau numai la unele cazuri? Limba latină are un caz locativ, care la declinarea I şi a II-a singular se confundă cu genitivul, iar încolo peste tot cu ablativul. Dar nu e mai puţin adevărat că e un caz aparte, de vreme ce în unele forme se deosebeşte de genitiv, iar în altele de ablativ: opoziţia de forme e asigurată.

În al doilea rînd, noi nu putem pretinde unei limbi să se folosească de materialul morfologic pe care-l preferăm noi. Nu putem, de exemplu, susţine că limba romînă nu cunoaşte vocativul la plural, pentru motivul că terminaţia de care se foloseşte este de fapt terminaţia dativului, iar noi am prefera să se întrebuinţeze o terminaţie aparte.

Întrebarea dacă se mai cunoaşte vreun exemplu de limbă care, pentru a marca o a treia categorie, să se folosească de formele caracteristice altor două mi-am pus-o şi eu, fără a putea da un răspuns[1]. Acest răspuns sînt însă în măsură de a-l da astăzi şi întîmplarea face să fie vorba tot de genul neutru, exprimat exact prin aceleaşi mijloace ca şi neutrul romînesc. În Asia centrală s-au găsit texte scrise în limba numită «toharică», vorbită în mileniul trecut; această limbă cunoaşte un neutru, care la singular se confundă, în ce priveşte forma, cu masculinul, iar la plural, cu femininul[2]). Nu poate fi vorba de influenţe reciproce toharo-romîne, nici de elemente moştenite în comun sau împrumutate de ambele din aceeaşi limbă, ci avem în faţă o coincidenţă întîmplătoare (mai curioasă decît cea semnalată mai sus între pluralul nostru în *-uri* şi cel german în *-er*), dar

[1] Bulletin linguistique, V, p. 6.

[2] Vezi H. Pedersen, Tocharisch vom Gesichtspunkt der i.-e. Sprachvergleichung, København, 1941, p. 62.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

foarte semnificativă: cel puțin unele dintre neutrele toharice sînt marcate exact prin aceleași mijloace ca și neutrele românești. Dar în toharică nu poate nimeni să conteste existența neutrului, deoarece mai există, pentru alte substantive, și alte mijloace de a-l marca. Pe noi aici ne interesează numai faptul că diferența formală între genuri poate fi marcată în felul în care am văzut că se petrec lucrurile în românește.

Am făcut pînă aici cu totul abstracție de faptul că limba română are și o terminație specifică pentru neutru, semnul pluralului, *-uri*. Aceasta a aparținut de la început, din latinește, neutrului, și a rămas și în românește caracteristică pentru pluralele neutre. Un substantiv ca *lucru* se distinge, prin pluralul său *lucruri*, atît de masculin cît și de feminin. Acad. Iorgu Iordan susține[1]) că în prezent există tendința de a părăsi terminația *-uri* în folosul lui *-e*. Ca dovadă, se aduc numeroase exemple din publicații recente. Eu nu sînt complet convins de justețea acestei teze: ar trebui să se pună în discuție și foarte numeroasele neologisme recente care capătă plurale în *-uri* (*colhoz*, *pud*, *sovrom*, *tanc* etc.) pentru a se vedea care terminație se dezvoltă. Desigur, dacă ar fi adevărat că astăzi terminația *-uri* e pe cale de dispariție, acest lucru nu ar infirma teza mea, care privește trecutul. Dar tot acad. I. Iordan, în același articol (p. 11 și urm.) susține că substantivele feminine au tendința de a schimba terminația pluralului *-e* cu *-i*, afirmație foarte probabil adevărată (să ne gîndim la formele vechi românești ca *greșale*, *dobînde* etc., înlocuite de mult cu plurale în *-i*). Urmează de aici că chiar dacă neutrul ar părăsi terminația *-uri* pentru *-e*, confuzia cu femininul tot nu s-ar mări (căci neutrul nu are plurale în *-i*, cu excepția unei categorii speciale cu singularul terminat în *-iu*: *serviciu* etc.).

Există însă altă obiecție, mai gravă, care se face la afirmația că *-uri* este o terminație specifică pentru neutre. Se arată anume că există și substantive feminine terminate în *-uri*, ca *mătăsuri*, *verdețuri*. Ar trebui însă să știm, în primul rînd, cît sînt de vechi aceste plurale, și cred că putem afirma fără grijă că nu sînt prea vechi. Studiile asupra limbii secolului al XVI-lea nu menționează nici un exemplu, iar cele mai multe din exemplele adunate de acad. Iordan sînt foarte probabil create în secolul al XX-lea. Dacă am da atenție teoriei care pretinde că *-uri* nu e terminație specifică de neutru, pentru că apare și la feminine, ar urma să admitem că româna a avut genul neutru pînă acum o sută sau două de ani, cînd *-uri* a început să fie frecvent atașat și la teme feminine, ceea ce, evident, ar fi absurd. În fapt, trebuie să constatăm că *verdețuri* și celelalte exemple asemănătoare nu sînt chiar așa de feminine. Se pornește în general de la substantive feminine, nume de substanțe continui, care nu au și nu pot avea plural: *mătase*, *verdeață*, *făină* etc. Totuși se ivește nevoia de a forma un plural, atunci cînd

[1] « Buletinul Institutului de filologie... », V, 1938, p. 18 și urm.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

se vorbeşte de mai multe grupuri, de mai multe exemplare, de calităţi diferite. De ce nu se zice *făini*, *mătăşi*, forme care din punct de vedere strict fonetic ar merge foarte bine? Oare nu tocmai din cauză că astfel de plurale feminine nu ar reda exact ideea dorită, adică aceea de mai multe colectivităţi, de mai multe grupe de obiecte de feluri diferite? De la *blană* există pluralul normal *blăni*, folosit cînd e vorba de două sau mai multe exemplare de acelaşi fel sau despre care nu ţinem să arătăm că sînt de feluri diferite; şi mai există şi pluralul mai nou *blănuri*, care precizează că e vorba de blăni de diverse feluri. Singura justificare pentru folosirea terminaţiei *-uri* la aceste substantive este tocmai faptul că ele sînt în fapt neutre. Neutrul este în general mai apropiat de colectiv decît femininul. Neutrele plurale în *-a* din limbile indo-europene vechi au fost la început, după toate probabilităţile, feminine singulare colective. De la masculinul *Berg* « munte », limba germană formează colectivul neutru *Gerbirge* « lanţ de munţi ». De la masculinul *porumb*, cu pluralul normal *porumbi* cînd e vorba de mai multe exemplare de acelaşi fel, romîna formează noul plural colectiv *porumburi*, cu sensul de « lanuri de porumb » sau « mai multe feluri de porumb ». După acest model, care e foarte normal şi nu are nimic feminin în el, se formează apoi şi *făinuri*, *verdeţuri*, colective plurale neutre. Chiar şi de la feminine avem adesea două plurale: *mîncare*, *mîncări*, *mîncăruri*; *bunătate*, *bunătăţi*, *bunătăţuri*. Nu este oare clar că *mîncăruri* înseamnă « mai multe cantităţi de mîncare de soiuri deosebite » ? Cea mai bună dovadă că aceste noi plurale nu sînt formate normal de la femininul singular, ci de la pluralul mai vechi, ca un soi de supra-plural, este faptul că transformă pe *a* în *ă* (*mîncăruri*), ca şi pluralele feminine, pe cînd dacă ar porni de la singular *(mîncare)*, l-ar păstra pe *a* (ca în *pervaz*, *pervazuri*). Dar pluralele *brînzeturi*, *lîneturi*, *pînzeturi*, sînt ele oare realmente plurale feminine de la *brînză*, *lînă*, *pînză*? Sau mai curînd colective neutre? Urmează din toate acestea că terminaţia *-uri* aparţine într-adevăr neutrului şi că există un răspuns pentru gustul formaliştilor incorigibili: neutrul romînesc are o formă care-i aparţine numai lui.

Dar, după ce am acordat atîta spaţiu chestiunilor de formă, e timpul să ne ocupăm şi de conţinut. La afirmaţia că neutrul romîn corespunde unei categorii reale, adică substantivelor inanimate, se aduc mai multe obiecţii. Se pretinde astfel că neutrul nu este genul inanimat, deoarece există nume de obiecte de genul masculin sau feminin. Obiecţia aceasta este cu totul greşită. Trebuie să definim o categorie prin ceea ce cuprinde ea, nu prin ceea ce cuprind alte categorii. E ca şi cum am spune că gîştele sălbatice sînt cenuşii, şi ni s-ar răspunde că nu este exact, deoarece şi printre gîştele domestice se găsesc unele cenuşii. Am arătat mai înainte felul cum s-au constituit genurile şi am explicat de ce printre substantivele masculine şi feminine ca formă se găsesc multe inanimate, rămăşiţe ale unei gîndiri care nu mai corespunde cu epoca noastră, dar corespundea epocii cînd s-a format

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

limba indo-europeană primitivă. Dacă am lua de bună obiecția, ar trebui să tăgăduim existența genului neutru și în limbile care au semne speciale pentru a-l marca. Astfel, din acest punct de vedere, sînt mult mai multe abateri în latinește decît în romînește. În cel mai bun caz, ar trebui să admitem că nu există masculin și feminin, căci aceste genuri comportă excepții inanimate. Important este, pentru problema noastră, că substantivele de genul neutru formează o categorie uniformă, că printre ele nu avem ființe al căror sex să pretindă clasarea lor printre masculine sau feminine.

Se obiectează însă existența unui mic număr de excepții de la această din urmă regulă, pe de o parte, cuvinte ca *animal* sau *dobitoc*, care reprezintă ființe, pe de altă parte, cuvinte ca *trib*, *popor*, care reprezintă grupuri de ființe, și totuși sînt de genul neutru. Admițînd că aceste excepții ar rămîne neexplicate, că ar exista vreo cîteva cuvinte neutre în formă, dar animate în ce privește conținutul, ar însemna aceasta oare că s-a distrus categoria neutrului? Dar în felul acesta am tăgădui existența acestei categorii și în nemțește, și în greaca veche, și în latină, odată ce aceste limbi, mai puțin stricte decît romîna, pun la neutru cuvinte atît de însuflețite ca «femeie», «gospodină», sau «copil» (germ. *das Weib*, *das Frauenzimmer*, *das Kind*). Mai mult decît atîta, în romînește n-am mai avea nici masculin, nici feminin, de vreme ce sînt bărbați cărora li se spune *călăuză*, *ordonanță*, *santinelă* și femei cărora li se spune *ministru*, *decan*, *locotenent*. Nu interesează cîteva excepții, ci felul cum e privită categoria în ansamblu.

Să vedem totuși mai de aproape cazurile semnalate. Nu putem ști a priori dacă un *animal* este un mascul sau o femelă, pentru ca termenul generic să fie de genul masculin sau feminin. Prin aceasta se explică poate aparenta excepție. Dar există un argument mai important: *animal*, ca și *trib* sau *popor*, nu reprezintă o ființă însuflețită, ci o noțiune, o categorie, care prin ea însăși nu este cîtuși de puțin însuflețită. Lucrul este atît de adevărat, încît în limba rusă, unde ființele, la cele mai multe tipuri de flexiune, au acuzativul egal cu genitivul, pe cînd neînsuflețitele îl au diferit de genitiv, cuvintele ca «animal», «grup», «popor» sînt clasate la neînsuflețite. De exemplu: Буржуазия обманывает народ всякими «позитивными» национальными программами (Lenin, citat de D. N. Uşakov, Толковый словарь... sub народ) unde constatăm că de la cuvîntul народ s-a folosit acuzativul egal cu nominativul, nu cu genitivul. Urmează deci că exemplele citate sînt numai aparente excepții.

Că vorbitorul simte substantivele inanimate ca neutre se mai poate dovedi cu ajutorul acordului a două substantive cu un singur adjectiv. La ce gen se pune adjectivul, atunci cînd substantivele neînsuflețite sînt de genuri diferite? Trebuie distinse mai multe cazuri. Acordul unui feminin cu un neutru nu produce nici o dificultate: adjectivul plural, fie că e feminin, fie că e neutru, are aceeași formă (*dealul și cîmpia sînt înverzite*, *dealurile și*

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

mpia sînt înverzite; forma adjectivului rămîne aceeaşi dacă inversăm ordinea ıbstantivelor sau dacă le punem pe amîndouă la plural). Mai interesant este eea ce se produce cînd unul dintre substantive e masculin: în majoritatea azurilor, adjectivul plural capătă forma feminină. Lucrul poate părea natural înd unul dintre substantive e feminin plural şi mai ales cînd acesta este nai apropiat de adjectiv (*munţii şi cîmpiile sînt scăldate în soare*) şi cu atît nai mult cînd masculinul e la singular (*muntele şi cîmpiile sînt scăldate . . .*). Dar acordul se face la fel şi cînd ambele substantive sînt la singular (*muntele i cîmpia sînt scăldate . . .*), chiar dacă masculinul e mai apropiat de adjectiv *cîmpia şi muntele sînt scăldate . . .*; *cîmpiile şi muntele sînt scăldate . . .*) şi cînd mbele sînt la plural (*cîmpiile şi munţii sînt scăldate . . .*) Numai dacă masculinul e plural iar femininul singular, indiferent de ordine, adjectivul ia forma nasculină (*cîmpia şi munţii sînt scăldaţi . . . munţii şi cîmpia sînt scăldaţi . . .*).

Cînd unul dintre substantive este masculin iar celălalt neutru, situaţia e prezintă la fel cu cea văzută la feminin: adjectivul e masculin numai înd substantivul masculin e la plural şi cel neutru la singular (*munţii şi lealul sînt scăldaţi . . .*, şi mai ales *dealul şi munţii sînt scăldaţi . . .*). Încolo, djectivul ia forma neutră (*muntele şi dealurile sînt scăldate . . .*, *dealurile şi nuntele sînt scăldate . . .*), chiar cînd ambele substantive sînt la plural (*munţii şi dealurile sînt scăldate . . .*, *dealurile şi munţii sînt scăldate . . .*) şi lucru mult nai curios, chiar cînd ambele substantive sînt la singular, deci ambele au orma masculină (*muntele şi dealul sînt scăldate . . .*, *dealul şi muntele sînt scăldate . . .*). Aceasta este o dovadă peremptorie că sentimentul neînsufleţitului este mai puternic decît sentimentul genului gramatical.

Desigur, schemele prezentate aici nu sînt absolute, şi e posibil să găsim abateri de la ele. Dar aceste abateri sînt probabil mai numeroase în sensul întăririi neutrului decît în sensul slăbirii lui. Nu este exclus să întîlnim cazuri cînd chiar două substantive masculine, nume de obiecte, ar fi acordate cu un adjectiv neutru plural. Cred că dacă, vorbindu-se despre o persoană accidentată, s-ar spune *ochiul şi obrazul sînt neatinse*, acordul greşit ar putea trece neobservat, căci auditorul simte că ambele substantive, deşi masculine în formă, sînt totuşi neînsufleţite, deci, în fond, neutre.

Se vede astfel că limba romînă, în deosebire de toate celelalte limbi romanice, are în mod ascuţit simţul genului neînsufleţit, fără îndoială ca un efect al influenţei slave. Şi aceasta mă aduce să discut «morala finală» cu care L. Spitzer îşi încheie articolul citat: recunoscînd că «am descoperit» neutrul în romîneşte, socoteşte totuşi că am greşit pentru că, localizînd fenomene generale şi umane într-o singură limbă, am uitat, «din cauza unei izolări artificiale şi anecdotice a fenomenului, tendinţele generale ale oricărei limbi omeneşti, care este înainte de toate — e nevoie să o spunem? — o m e n e a s c ă. Romînul şi francezul sînt, înainte de toate, o a m e n i care vorbesc, şi apoi oameni care vorbesc r o m î n e ş t e sau f r a n ţ u-

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)

zeşte» (p. 370 şi urm.). Sînt în totul de acord că fenomenele lingvistice, ca şi toate celelalte, nu trebuie izolate; că trebuie studiate limbile în legătură cu familiile din care fac parte, şi aceasta este o verigă esenţială din învăţătura stalinistă despre limbă [1]. Metoda justă nu exclude, ci dimpotrivă implică cercetarea unei limbi în legătură şi cu alte limbi, care nu fac parte din aceeaşi familie, dar cu care vorbitorii limbii studiate au venit în contact. Astfel, limba romînă trebuie neapărat studiată în legătură cu celelalte limbi romanice. Dar nu vom putea ajunge la nici un rezultat valabil dacă vom nesocoti influenţa atît de importantă a limbilor slave, influenţă pe care Spitzer o uită bucuros. Dacă n-ar fi uitat-o, fără îndoială ar fi folosit pentru teoria lui faptul că neutrele slave de tipul v. sl. гребло au devenit în romîneşte feminine *(greblă)*.

Dar n-am relevat acest pasaj numai de dragul amănuntului pe care l-am discutat. El trădează limpede tendinţele cosmopolite, idealiste ale emigrantului « socialist » L. Spitzer, care ne învaţă să uităm că sîntem romîni, să ne aducem aminte numai că sîntem oameni, deoarece toţi oamenii sînt la fel, limbile cunosc tendinţe « general-umane ». E cel mai bun mijloc de a ne împinge să ne pierdem sentimentul naţional, să adoptăm o limbă cosmopolită « internaţională », să fim gata a intra într-un stat « supranaţional », stăpînit şi exploatat de trusturile americane. Am stat şi eu în trecut pe o poziţie destul de asemănătoare cu aceasta, pe vremea cînd glasul ştiinţei adevărate, marxist-leniniste, se auzea mai anevoie şi cînd singurele teorii care puteau fi predicate liber erau cele reacţionare. Astăzi însă, mulţumită cunoaşterii învăţăturii clasicilor marxism-leninismului, şi în special învăţăturii despre limbă a lui I. V. Stalin, ochii noştri s-au deschis suficient ca să scăpăm din mrejele sirenei cosmopolite. Astăzi ştim că « limba şi legile ei de dezvoltare pot fi înţelese numai în cazul cînd sînt studiate în legătură indisolubilă cu istoria societăţii, cu istoria poporului căruia îi aparţine limba studiată şi care este creatorul şi purtătorul aceste limbi » [2]. Şi mai ştim că « una din cele mai importante caracteristici ale naţiunii este comunitatea de limbă »[3], iar « principala sarcină a lingviştilor este studierea legilor interne de dezvoltare a limbii », prin urmare, fără a neglija studiul comparativ al familiilor de limbi, trebuie să cercetăm în primul rînd ceea ce este specific pentru limba noastră. Pentru limba romînă, specific este genul neutru, cu forma şi conţinutul lui original, şi în consolidarea şi clarificarea acestei categorii a gramaticii noastre trebuie să vedem o perfecţionare a limbii romîne, produsă cu ajutorul limbilor slave înconjurătoare.

---

[1] I. Stalin, lucr. cit., p. 35.
[2] Ibidem, p. 28.
[3] Ibidem. p, 16.

BDD-A10214 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.81 (2026-10-10 23:19:53 UTC)